

Datum

2021-07-29

Vår referens

Frida De Oliveira Lundquist

Planeringssekreterare

Frida.DeOliveira-Lundquist@malmo.se

Tjänsteskrivelse

Remiss angående Remiss från Justitiedepartementet - Utvisning

på grund av brott - ett skärpt regelverk (SOU 2021:61) ASN-2021-8493

Sammanfattning

Arbetsmarknads- och socialnämnden har mottagit remissen *Utvisning på grund av brott – ett skärpt regelverk* (SOU 2021:6) att yttra sig över. Utredningen har tre uppdrag; att göra en översyn av regelverket om utvisning på grund av brott, att stärka skyddet mot utvisning för brottsoffer, att se över reglerna om att neka och återkalla uppehållstillstånd på grund av brott. Av utredningsdirektivet framgår att översynen av regelverket om utvisning på grund av brott särskilt ska beakta brott med heders- och hatbrottsmotiv.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen välkomnar utredningen. I synnerhet utredningens andra del om att stärka skyddet mot utvisning för brottsoffer svarar mot ett av förvaltningens tidigare identifierat behov. Förvaltningens bedömning är att en ökad risk för utvisning skulle kunna bidra till minskad benägenheten för individer att begå brott och därmed till en över tid tilltagande trygghet i Malmö. Utredningens förslag bör, enligt förvaltningen, ha viss inverkan på grov kriminalitet och på mängdbrottslighet såsom misshandel, skadegörelse och rån.

Förslag till beslut

1. Arbetsmarknads- och socialnämnden godkänner yttrandet avseende remissen Justitiedepartementet *Utvisning på grund av brott – ett skärpt regelverk* (SOU 2021:61) enligt förvaltningens förslag.
2. Arbetsmarknads- och socialnämnden skickar yttrandet till kommunstyrelsen.

Beslutsunderlag

- Remiss från Justitiedepartementet - Utvisning på grund av brott – ett skärpt regelverk (SOU 2021:61)
- Betänkande av utredningen om Utvisning på grund av brott - ett skärpt regelverk (SOU 2021:61)
- G-Tjänsteskrivelse ASN 210826 Remiss från Justitiedepartementet - Utvisning på grund av brott - ett skärpt regelverk
- Förslag till yttrande ASN 210826 Remiss från Justitiedepartementet - Utvisning på grund av brott - ett skärpt regelverk

Beslutsplanering

ASN presidieberedning 2021-08-04

Arbetsmarknads- och socialnämndens arbetsutskott 2021-08-12

Arbetsmarknads- och socialnämnden 2021-08-26

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen registrera.stk@malmo.se

Ärendet

Arbetsmarknads- och socialnämnden har beretts möjlighet att yttra sig över betänkandet *Utvisning på grund av brott – ett skärpt regelverk.*

Utredningen har tre huvuduppdrag:

- att göra en översyn av regelverket om utvisning på grund av brott.
- att stärka skyddet mot utvisning för brottsoffer.
- att se över reglerna om att neka och återkalla uppehållstillstånd på grund av brott.

Av utredningsdirektivet framgår att översynen av regelverket om utvisning på grund av brott särskilt ska beakta brott med heders- och hatbrottsmotiv.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningens skrivning följer betänkandets indelning. De delar som är relevanta för förvaltningens verksamhet kommenteras.

5. Skärpta regler på grund av brott**5.1. Behovet av en översyn och utgångspunkter för övervägandena**

Utredningen betonar vikten av att rättsstaten kan upprätthålla trygghet i samhället och respekt för lagarna. För att befolkningen ska stödja och att ha förtroende för migrationspolitiken är det nödvändigt att personer som kommer till landet följer de lagar som finns och inte begår brott. Endast svenska medborgare har en ovillkorlig rätt att vistas i landet. När en utländsk medborgare gör sig skyldig till vissa olagliga handlingar ska det förutom påföljd för själva brottet finnas möjlighet att utvisa personen.

Utredningen har undersökt hur många som utvisas på grund av brott. Uppgifter från Brå visar att under perioden 2015 – 2019 så har i genomsnitt 677 tingsrättsdomar per år innefattat ett beslut om utvisning. Cirka 95 % av de utvisningsdomarna avsåg män. I närmare hälften av fallen handlade det om olika typer av tillgreppsbrott, såsom stöld och rån. De näst vanligaste brottstyperna var narkotikabrott och smuglingsbrott. En förändring jämfört med tidigare år gäller sexualbrotten. Antalet utvisningsdomar avseende sexualbrott ökade från 29 domar 2015 till 68 domar 2019.

I direktiven kring översyn av regelverket pekas vissa frågor ut som särskilt ska tas ställning till:

- hur den nuvarande ordningen, med en så kallad straffvärdegräns som motsvarar fängelse i ett år, bör ändras,
- om det finns skäl att ändra kravet på att det ska finnas synnerliga skäl för att utvisa en utlänning som vistats i Sverige under en längre tid på grund av brott,
- hur utlänningens anknytning till det svenska samhället ska beaktas vid beslut om utvisning på grund av brott,
- om bestämmelsen om återreseförbud bör ändras,

- om det finns ett behov av att ytterligare skärpa utvisningsreglerna i fråga om hedersrelaterad brottslighet och hatbrott, det vill säga utöver de skärpningar av regelverket för utvisning på grund av brott som utredaren ska föreslå, och vid behov lämna förslag på en sådan reglering, samt
- lämna förslag på en reglering som innebär att frågan om utvisning alltid ska prövas vid hedersrelaterade brott och hatbrott.

Utredningen skriver att förslagen ska grunda sig på proportionalitetsprincipen, möjliggöra en nyanserad bedömning samt uppfylla internationella åtaganden. Principen om barnets bästa i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter ska beaktas. Utredningen menar att regleringen även bör närma sig Norge, Danmarks och Finlands bestämmelser, vilka är betydligt striktare än Sveriges.

5.3 De grundläggande förutsättningarna för utvisning

5.3.1 – 5.3.2

Utredningen föreslår att ett beslut om utvisning på grund av brott även fortsättningsvis bör förutsätta att utlänningen döms till en strängare påföljd än böter. Precis som i dag bör det också krävas antingen risk för fortsatt brottslighet här i landet eller att brottet är av visst allvar.

5.3.3

Utredningen föreslår att straffvärdegränsen för vilka brott som kan läggas till grund för utvisning ska sänkas.

Utvisning oberoende av återfallsrisk föreslås få ske om brottet har ett straffvärde som uppgår till fängelse i minst sex månader eller är av sådan karaktär att utlänningen inte bör få stanna kvar. Idag gäller ett lägsta straffvärde om ett års fängelse. Betydligt fler brott kan då leda till utvisning. Bland annat kommer misshandel som inte är att betrakta som grov eller når upp till straffvärden om ett års fängelse kunna leda till utvisning oberoende av återfallsrisk. Grovt olaga hot och grovt olaga tvång kommer – med den föreslagna sänkningen av straffvärdegränsen - att kunna medföra utvisning. Fler sexualbrotten än i dag föreslås vara utvisningsgrundande, däribland sexuellt övergrepp och sexuellt övergrepp mot barn. Detsamma gäller äktenskapstvång och barnnäktenskapsbrott, grov hets mot folkgrupp och grovt skyddande av brottsling. Även brott mot rättsväsendet exempelvis övergrepp i rättsak och blåljussabotage samt vissa egendomsbrott såsom grovt bedrägeri, grovt häleri, grov förskingring, grovt bokföringsbrott, grovt skattebrott och grov skadegörelse föreslås kunna utgöra möjlig grund för utvisning.

Utredningen föreslår vidare att straffvärdegränsen, i likhet med den tidigare, bör kunna underskridas när brottets karaktär ger skäl till det. Det gäller främst brott mot någons liv, hälsa, frihet eller frid eller när brottet inneburit en påtaglig integritetskränkning. Enligt utredningen bör detta i synnerhet gälla om angreppet varit oprovocerat, utövats i en nära relation eller riktat sig mot någon som befinner sig i en skyddslös ställning, såsom en äldre person eller ett barn. Detsamma bör gälla om ett motiv för brottet varit att bevara eller återupprätta en persons eller familjs, släkts eller annan liknande grupperings heder. Utredningen bedömer att det också kan finnas skäl att överväga utvisning vid straffvärden som är lägre än sex månader när motivet för brottet varit att kränka någon på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller annan liknande omständighet. Även brott riktat mot rättsordningen eller ett annat särskilt skyddsvärt samhällsintresse bör i många fall anses vara av sådan karaktär att straffvärdegränsen kan underskridas.

5.4 Anknytning och vistelsetid

5.4.1 Domstolen ska särskilt beakta utlänningens etablering i det svenska samhället

Utredningen föreslår att domstolen vid bedömning av utlänningens anknytning till Sverige särskilt ska beakta i vilken utsträckning utlänningen har etablerat sig i det svenska samhället. Även idag vägs utlänningens anknytning till Sverige mot skälen för utvisning. Utredningens förslag innebär att den tidigare formuleringen om att rätten särskilt ska beakta utlänningens levnadsomständigheter och vistelsetid utgår ur lagtexten. Begreppet etablering används ofta i syfte att beskriva anpassning till svenska förhållanden och deltagande i samhällslivet i stort. Det är också i denna bemärkelse utredningen föreslår att begreppet ska användas i det aktuella sammanhanget. Det innebär att hänsyn kommer tas till utlänningens arbetssituation, boendeförhållanden, längd på uppehållstillstånd samt kunskaper i svenska språket.

Utredningen lyfter att utvisning är ett särskilt kännbart ingrepp för den som har familj i Sverige, och för dennes familjemedlemmar. Det bedöms därför vara viktigt att hänsyn tas till familjesituationen. Utredningen anser att det inte finns behov av att ändra rådande bestämmelser rörande utlänningens familjeförhållanden. Utredningen menar dock att den föreslagna straffvärdegränsen som presenterats i föregående avsnitt kan medföra ökat krav på starkare anknytning än tidigare för att utvisning ska underlåtas vid brott med höga straffvärden. Utredningen föreslår att de punkter som tar upp det förhållandet att utlänningen har barn i Sverige och utlänningens övriga familjeförhållanden sammanförs till en punkt.

Det åligger domstolen att vid avgörande om eventuell utvisning väga utlänningens anknytning till Sverige mot brottslighetens allvar. I detta tas hänsyn till brottets straffvärde och karaktär såväl som mängden brott och risken för återfall. Ju allvarigare brottsligheten bedöms vara, desto starkare måste utlänningens anknytning vara för att utvisning ska underlåtas. Detta innebär ingen ändring mot vad som gäller i dagsläget. Den sannolika följderna av en sänkt straffvärdegräns är dock att brott med höga straffvärden i ännu större utsträckning kommer att utgöra tungt vägande skäl för utvisning.

5.4.2 Kravet på synnerliga skäl för utvisning av den som vistats länge i Sverige tas bort

I gällande lagstiftning finns ett krav på att utvisning av personer som vistats länge i Sverige endast kan ske om det föreligger synnerliga skäl. Kravet har uppkommit utifrån ett antagande om att den som vistats en längre tid i Sverige också har etablerat sig i landet och därmed bör kunna känna sig trygg i att få stanna i Sverige. Utredningen föreslår att kravet på att det ska finnas synnerliga skäl för att utvisa en utlänning som har vistats en viss tid i Sverige tas bort. Utredningen motiverar detta med att det är rimligt att villkora rätten att få stanna i Sverige med krav på avhållsamhet från allvarlig eller upprepad brottslighet. Anpassning efter svenska lagar och regler bedöms inte äventyra möjligheten att etablera sig i det svenska samhället – tvärtom bedöms det vara etableringsfrämjande. Utredningen argumenterar också att kravet på synnerliga skäl saknar motsvarighet bland övriga nordiska länder.

5.5 Beaktande av verkställighetshinder

Utredningens bedömning är att domstolarna även fortsättningsvis bör beakta om det finns hinder mot verkställighet vid prövningen av utvisningsfrågan. Det innebär att domstolen vid prövning av utvisning ska bedöma om en utvisning kommer att kunna verkställas i samband med att den dömda frigges och avstå från att besluta om utvisning om så inte är fallet. Hindren kan till exempel utgöras av risk för tortyr eller förföljelse i hemlandet, vara av humanitär natur eller att mottagarlandet inte kommer att vara villigt att ta emot utlänningen.

5.6 Utvisning av vissa personkategorier

Utredningen bedömer att förutsättningarna för att utvisa den som är flykting ska förbli oförändrade.

Utredningen föreslår att det absoluta förbudet mot att utvisa den som kom till Sverige innan hen fyllde 15 år och vistats här i minst fem år tas bort. Istället föreslår utredningen att den som kom till Sverige i tidig ålder och vistats här sedan minst fem år får utvisas endast om hen har gjort sig skyldig till brottslighet som är särskilt allvarlig.

Utredningens bedömning är att det inte är möjligt att skärpa reglerna om utvisning av EES-medborgare av hänsyn till allmän ordning och säkerhet eftersom dessa regler har sin grund i rörlighetsdirektivet.

Varaktigt bosatta tredjelandsmedborgare föreslås av utredningen få utvisas på grund av brott endast om hen utgör ett reellt och tillräckligt allvarligt hot mot allmän ordning eller säkerhet.

5.7 Återreseförbud

Utredningen föreslår att allvarlig brottslighet ska kunna medföra längre återreseförbud. Utredningen föreslår vidare att en ny bestämmelse införs genom vilken återreseförbud vid utvisning på grund av brott börjar löpa den dag utlänningen lämnar Schengenstaternas territorium (inklusive Bulgarien, Rumänien, Cypern eller Kroatien) eller, om beslutet om utvisning verkställs genom att utlänningen sänds till ett land inom detta område, den dag utlänningen lämnar Sverige. Detta för att förhindra att förbudet upphör att gälla innan utvisningen har verkställts.

5.8 Utvisning vid hedersrelaterade brott och hatbrott

Utredningen ska ta ställning till om det finns ett behov av att ytterligare skärpa utvisningsreglerna avseende hedersrelaterad brottslighet och hatbrott, det vill säga utöver de generella skärpningarna av regelverket för utvisning på grund av brott, och vid behov lämna förslag på en sådan reglering.

Utredningen konstaterar att hedersnormer och brott med hatmotiv strider mot grundläggande demokratiska värden och allas lika värde. Brotten kan också leda till allvarligt lidande och långtgående konsekvenser för enskilda. Att brottet haft ett heders- eller hatbrottsmotiv kan vara ett tungt vägande skäl för utvisning eftersom hedersrelaterad brottslighet kan tyda på en svag etablering i det svenska samhället. Heders- eller hatbrottsmotiv kan enligt förslaget dessutom inverka på återreseförbudets längd. Utredningen menar därför att det inte finns behov av att införa ytterligare regler som endast gäller för dessa brottstyper.

Oavsett vilket ställningstagande utredningen kommer fram till avseende om domstolen alltid ska pröva utvisningsfrågan vid brott med heders- eller hatmotiv ska den ändå ge förslag på hur en sådan bestämmelse skulle kunna utformas. Utredningen har därför lämnat fyra olika alternativ:

1. När heders- eller hatmotiv bedömts finnas
2. Utifrån bestämda brott som har tydlig koppling till hedersnormer eller hatmotiv
2. Kombination av alternativ 1 och 2
4. Alternativ 2 i kombination med brott med viss svårighet.

Utredningen anser att domstolen inte på egen hand ska väcka frågan om utvisning vid sådan brottslighet eftersom en sådan ordning strider mot den allmänna ackusatoriska processen i

vilken parterna (åklagare och misstänkt/försvaret) förfogar över vad som ska prövas genom sina yrkanden, framställningar och bevisning. Utredningen bedömer att det blir ologiskt att domstolen har krav på att alltid pröva frågan om utvisning vid heders- och hatmotiv men inte för andra allvarliga och grova brott såsom organiserad brottslighet. Dessutom ingår flertalet heders- och hatbrott redan i den övriga regleringen. Eftersom de har ett särskilt uppdrag att ändra förslag så förordar de alternativ 2, för att det tydligt innefattar brott med heders- och hatbrottsmotiv.

6. Utvisningsmen

Utredningen beskriver att utvisning på grund av brott inte är en brottspåföljd utan utgör en annan särskild rättsverkan av brott. Om en person har begått ett brott och utvisas på grund av det får han eller hon således både en påföljd för brottet och ett utvisningsbeslut. För att den samlade reaktionen på brottet ska stå i proportion till brottet finns det en bestämmelse om så kallat utvisningsmen, som innebär att utvisningen vägs in i brottspåföljden. Om den tilltalade bedöms förorsakas men till följd av utvisning, kan det medföra att en lindrigare brottspåföljd utdöms. Utredningen har fått i uppdrag att kartlägga förekomsten av att personer får strafflindring med anledning av ett beslut om utvisning på grund av brott och beslutet sedan inte kan verkställas, samt att utifrån kartläggningen ta ställning till om det bör införas en möjlighet för åklagaren att i sådana fall återkomma med yrkande om en ny påföljd. Detta eftersom det kan upplevas som stötande om domstolen lindrat påföljden på grund av det men som utvisningen innebär, men utvisningen sedan inte har kunnat verkställas. Reaktionen på brottet blir då lindrigare än vad den skulle ha blivit om utvisningsfrågan aldrig aktualiserats.

Utredningen föreslår att bestämmelsen som innebär att domstolen vid straffmätningen ska beakta om den tilltalade förorsakas men till följd av att han eller hon utvisas på grund av brottet, tas bort. Utvisningen ska därmed inte heller inverka på påföljdsvalet. Det men som utvisningen innebär för den enskilde beaktas i stället när återreseförbudets längd bestäms.

7. Effektivare verkställighet av utvisning på grund av brott

Utredningen konstaterar att det av humanitära såväl som ekonomiska skäl finns anledning att påskynda verkställighetsprocessen så att beslutet om utvisning kan verkställas i omedelbar anslutning till avtjänat straff. Utredningen har därför undersökt hur samarbetet mellan myndigheter kan förbättras eller om andra åtgärder behövs för att säkerställa en effektiv verkställighet.

Utredningen fastslår att en rad åtgärder redan har vidtagits i syfte att utveckla och effektivisera verkställigheten av utvisnings- och avvisningsbeslut. Bland annat har internationella avtal och överenskommelser tecknats och lagändringar gjorts. Utredningen beskriver att det främsta hindret för att verkställa utvisning på grund av brott är att vissa länder inte tar emot utresta medborgare som inte återvänder frivilligt. Utredningen anser därför att Sverige behöver fortsätta verka för att återtagandavtal och liknande överenskommelser kommer till stånd. I direkt samband med ursprungslandets vilja att ta emot står utlänningens vilja att återvända. Utredningen bedömer att Kriminalvården bör få i uppdrag att utreda behovet av och förutsättningar för att under straffverkställigheten i samråd med Polismyndigheten tillhandahålla insatser som förbereder den dömda på återvändande.

Utredningen beskriver att samordning och informationsöverföring mellan och inom myndigheter behöver effektiviseras, men hänvisar till pågående utvecklingsarbete inom Polismyndigheten, Kriminalvården och Migrationsverket.

8. Att neka och återkalla uppehållstillstånd på grund av brott

Utredningen föreslår att det i samband med prövning av en ansökan om uppehållstillstånd, med de undantag som även i dag gäller beträffande flyktingar med flera, ska beaktas om den sökande gjort sig skyldig till brott eller brott i förening med annan misskötsamhet. Utredningen bedömer inte att det bör införas någon allmän regel som ger möjlighet att återkalla ett uppehållstillstånd på grund av att utlänningen har gjort sig skyldig till brott här i landet. Utredningen bedömer vidare att nuvarande reglering ger tillräckliga förutsättningar för att återkalla ett uppehållstillstånd på grund av brott som utlänningen har begått utomlands och att någon utökad möjlighet att återkalla ett uppehållstillstånd på denna grund inte bör införas.

9. Betänketid för offer för människohandel

Utredningen framhåller att människohandelsbrott oftast innebär att personer rekryteras och transporterats inom ett land eller mellan länder för att personerna senare ska exploateras på olika sätt. Det handlar vanligtvis om kvinnor och barn som utnyttjas i prostitution och för andra former av sexuella ändamål. Men det drabbar också pojkar och män samt HBTQI-personer och kan bestå av andra former av utnyttjanden, såsom tiggeri, kriminalitet eller tvångsarbete.

Det är vanligt att offer för människohandel är svårt traumatiserade och de står ofta i beroendeförhållande till gärningspersonen. För att den enskilde ska få möjlighet att återhämta sig och ta ställning till om hen vill samarbeta med de brottsutredande myndigheterna finns därför, såväl i svensk rätt som i internationella instrument, bestämmelser om betänketid eller reflektionsperiod som det ibland kallas. I 5 kap. 15 § utlänningslagen (2005:716) finns bestämmelser om att ett tidsbegränsat uppehållstillstånd om minst sex månader ska beviljas en utlänning som vistas i Sverige om det behövs för att förundersökning eller huvudförhandling i brottmål ska kunna genomföras. Ett uppehållstillstånd om 30 dagar kan också ges ett utländskt brottsoffer eller vittne som vill ha betänketid. Ansökningar om sådana tillstånd görs hos Migrationsverket.

Det är bara en förundersökningsledare som är behörig att ansöka om uppehållstillstånden då denne ansetts ha störst kunskap beträffande behovet av att brottsoffret stannar i landet för att medverka i brottsutredningen. Europarådets expertgrupp GRETA har kritiserat Sveriges lagstiftning avseende att endast en förundersökningsledare kan ansöka om betänketiden. Syftet med bestämmelsen är ju att den brottsutsatta dels ska få möjlighet till återhämtning, dels möjlighet att avgöra om den vill medverka i brottsutredningen. GRETA menar att detta stämmer dåligt överens med att ansökan är beroende av samarbete med brottsutredande myndigheter.

9.6 Överväganden och förslag

Utredningen ska analysera om det finns skäl att stärka skyddet för offer för människohandel avseende möjligheten till betänketid. Även riskerna med att annan än att enbart förundersökningsledare ansöker om betänketid ska undersökas. Utredningen har därför övervägt hur möjligheter till verklig betänketid ska kunna kombineras med bestämmelserna om uppehållstillstånd för utredningens och eventuell domstolsbehandlings genomförande.

Utredningen föreslår att en ansökan om uppehållstillstånd för betänketid ska få göras av socialnämnden om det finns anledning att anta att utlänningen har utsatts för människohandel eller människoexploatering. Om socialnämndens ansökan har beviljats får tillståndet inte återkallas innan socialtjänsten fått tillfälle att yttra sig. Socialnämnden ska också få rätt att överklaga om

Migrationsverkets avslår en ansökan om uppehållstillstånd för betänketid eller återkallar ett sådant tillstånd, om det var socialnämnden som ansökte om tillståndet.

Som skäl för sitt ställningstagande skriver utredningen att en viktig del av offrets återhämtning är att hen ska bli fri från människohandlarnas inflytande. Offrets fysiska och psykiska tillstånd har dessutom betydelse för förmågan att fatta ett välgrundat beslut om medverkan i brottsutredningen. Utredningen bedömer också utifrån kontakt med såväl Polismyndigheten, regionkoordinatorerna för människohandel och frivilligorganisationer att fler som är utsatta för människohandel skulle bli aktuella för uppehållstillstånd för betänketid om behörigheten att ansöka om detta delades av ytterligare myndighet. Utredningen menar att socialnämnden är den mest naturliga myndigheten för uppdraget. Socialnämnden har redan en central roll i stöd- och skyddsprocessen för offer för människohandel och involveras som regel på ett tidigt stadium.

10. Skyddet mot utvisning för den som drabbas av hedersrelaterad brottslighet

Utredningen beskriver att hedersrelaterat våld och förtryck utgör ett samhällsproblem som innebär stort lidande för de som drabbas. Det är av stor vikt att det allmänna tydligt markerar mot hedersrelaterad brottslighet och att rätt stöd och skydd erbjuds offren.

10.4 Överväganden och förslag

Nuvarande undantagsregler vid brutna anknytningar bedöms ge tillräckligt skydd mot utvisning för den som drabbas av hedersrelaterad brottslighet och någon ändring av dessa föreslås därför inte av utredningen.

Utredningen föreslår att en regel införs till skydd mot återkallelse av uppehållstillstånd när förhållandet har upphört på grund av att utlänningen eller utlänningens barn utsatts för våld eller för annan allvarlig kränkning av sin frihet eller frid.

11. Ikraftträdelse och övergångsbestämmelser

Författningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2023. Utredningen bedömer att det inte föreligger något behov av övergångsbestämmelser.

12. Konsekvenser

Utredningen bedömer att ett genomförande av förslagen skulle innebära att andelen brottsutvisade kan komma att öka med 30 procent, vilket kan förväntas innebära ökade kostnader för Polismyndigheten, Kriminalvården samt Migrationsverket. På sikt bedöms förslagen medföra samhällsekonomiska besparingar.

Utredningens bedömning är att förslagen kan förväntas få vissa positiva konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet.

Förslagen om skärpta regler för utvisning på grund av brott förväntas bidra till ökade förutsättningar att uppnå de integrationspolitiska målen samt till att uppnå jämställdhet mellan kvinnor och män.

Utredningens bedömning är att förslagen kan medföra begränsade konsekvenser för barn.

Förslaget om behörighet för socialnämnder att ansöka om betänketid för offer för människohandel och exploatering bedöms få särskilt positiv inverkan i de fall där brottsoffret är barn. Förslaget om att införa en regel till skydd mot återkallelse av uppehållstillstånd när det tillståndsgrundande förhållandet har upphört på grund av våld eller andra allvarliga kränkningar bedöms få positiva konsekvenser för barn.

Utredningen bedömer att ett införande av förslagen kan få vissa positiva konsekvenser för hbtqi-personer och personer med funktionsnedsättning, då de tillhör grupper som kan drabbas svårt av hedersrelaterat våld och förtryck eller vara särskilt sårbara.

Förvaltningens överväganden

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen välkomnar utredningen. I synnerhet utredningens andra del om att stärka skyddet mot utvisning för brottsoffer svarar mot ett av förvaltningens tidigare identifierat behov. Förvaltningens verksamhet möter regelbundet individer (företrädesvis kvinnor) som fått uppehållstillstånd på grund av anknytning och som lever under våldsamma och destruktiva familjeförhållanden – men inte vågar lämna eller anmäla av rädsla för utvisning.

Förvaltningen ser emellertid även risker med utredningens förslag. Förvaltningens bedömning är att utvisning är att betrakta som en allvarlig rättsverkan, vilket kan påverka brottsoffrens benägenhet att anmäla brott om det innebär att deras närstående (och/eller de själva) riskerar utvisning. Faran är särskilt hög när det handlar om brott i nära relation och särskilt brott med hedersmotiv. I de fallen kan det finnas en form av kollektivt ställt krav på den utsatte att sätta familjen först och återvända tillsammans med den/de dömda. Barn har exempelvis ingen egen möjlighet att bestämma och måste finna sig i vårdnadshavarnas beslut. I andra fall kan det däremot kanske leda till att individen fullföljer sin medverkan i rättsprocessen, då utvisning av gärningspersonen skulle kunna leda till ökad trygghet för den utsatte.

Brott med heders- och hatmotiv är mycket allvarliga och ett hot mot många människors trygghet. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen anser att det allvarligt begränsar enskildas livsutrymme och kan ge livslånga men, både fysiskt och psykiskt. Det är också en allvarlig inskränkning i de mänskliga rättigheterna, jämställdheten och barns rättigheter. Förvaltningen delar dock utredningens slutsats att det saknas skäl att införa en reglering om att domstolen utan särskilt yrkande från åklagaren tar ställning till frågan om utvisning vid sådan brottslighet.

5.4 Anknytning och vistelsetid

5.4.1 Domstolen ska särskilt beakta utlänningens etablering i det svenska samhället

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen anser att förslaget om att domstolen i sin bedömning av utlänningens anknytning till Sverige särskilt ska beakta i vilken utsträckning hen etablerat sig i det svenska samhället ligger i linje med den svenska migrations- och integrationspolitiken.

7. Effektivare verkställighet av utvisning på grund av brott

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen instämmer i utredningens bedömning att det – för att utvisningen ska få den verkan den syftar till – är viktigt att ett beslut om utvisning verkställs. Bristen på effektivitet i verkställigheten av utvisningar får konsekvenser för både den enskilde och för samhället i stort. Det är därför angeläget att utvecklingsarbetet för högre effektivitet i verkställigheten fortgår. Förvaltningen ser särskilt positivt på förslaget om att ge Kriminalvården i uppdrag att i samråd med Polismyndigheten utveckla insatser för att rusta dömda med utvisningsbeslut för det stundande återvändandet.

9. Betänketid för offer för människohandel

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen är positiv till förslaget att socialnämnden ska kunna ansöka om uppehållstillstånd för betänketid för offer för människohandel. Socialtjänsten har redan en central roll i att stödja brottsoffer och kan fatta beslut om placering eller andra akuta insatser. I förslaget framförs att socialnämnden bör ges behörighet att ansöka om betänketid i de fall det finns anledning att anta att utlänningen är utsatt för brott enligt 4 kap. 1 a § brottsbalken och att det är socialnämnden som ska avgöra om kriterierna är uppfyllda. Förvaltningen instämmer i att människoexploateringsbrott bör innefattas i socialnämndens ansökningsbehörighet eftersom det är närbesläktat med människohandelsbrottet.

Förvaltningen anser att det är av vikt att kunskapshöjande insatser om människohandel och människoexploatering riktas till medarbetare inom berörda myndigheter. Det bör också utarbetas en struktur och rutiner, samt tydlighet i samverkan mellan socialnämnd, regionkoordinatorer, polis, åklagare och andra berörda parter i processen rörande ansökan om betänketid.

Vid en förlängning av betänketid föreslås att det fortfarande bör vara endast förundersökningsledaren som kan ansöka om detta. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen vill betona vikten av att förundersökningsledaren har kontakt med den part som initialt har ansökt om betänketiden.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen instämmer i att det är den som har gjort ansökan om tillståndet som bör ha klagorätt.

12. Konsekvenser

12.2 Ekonomiska konsekvenser

Förvaltningens bedömning är att förslagen på kort sikt i liten mån kan medföra ökade kostnader för förvaltningen i det fall att fler söker stöd eller behandling genom förvaltningens verksamheter. På längre sikt bedömer förvaltningen att kostnaderna kan komma att minska till följd av att benägenheten att begå brott kan minska i vissa grupper.

12.3.1 Konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen instämmer i att det är mycket viktigt att värna invånarnas säkerhet och trygghet. Förvaltningen anser därför att det är rimligt att skärpa bestämmelserna för när utvisning ska kunna beslutas. En ökad risk för utvisning skulle kunna ha en inverkan i personers benägenhet att begå brott, åtminstone i de fall där det handlar om överlagd brottslighet. Risken för utvisning skulle kunna öka benägenhet att söka hjälp vilket skulle kunna få till följd att fler individer tar kontakt med exempelvis socialtjänstens avhopparverksamhet.

Förvaltningens bedömning är att en ökad risk för utvisning skulle kunna bidra till minskad benägenheten för individer att begå brott och därmed till en över tid tilltagande trygghet i Malmö. Utredningens förslag bör, enligt förvaltningen, ha en viss inverkan på grov kriminalitet och på mängdbrottslighet såsom misshandel, skadegörelse och rån.

12.3.2 Konsekvenser för de integrationspolitiska målen

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen delar utredningens bedömning om att förslagen i

förlängningen kan fungera främjande för de integrationspolitiska målen.

12.3.3 Konsekvenser för jämställdheten

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen delar utredningens bedömning om konsekvenserna för ökad jämställdhet. Arbetsmarknads- och socialförvaltningens erfarenhet är att många kvinnor som beviljats uppehållstillstånd på anknytning avstår från att lämna en destruktiv relation eller polisanmäla av rädsla för att förlora sin (och eventuella barns) rätt att vistas i Sverige. Situationen i hemlandet och eventuell risk för att utsättas för skam, stigmatisering och skuldbeläggning vid ett återvändande påverkar också benägenheten att anmäla.

12.3.4 Konsekvenser för barn

Utredningen fokuserar mycket på flickors utsatthet. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen vill uppmärksamma att utsattheten hos pojkar också kan vara stor. Till exempel föreligger större risk för pojkar att dras in i kriminalitet eller nyttjas för att kontrollera familjemedlemmar.

Ansvariga

Jonas Magnusson Enhetschef

Britt-Marie Pettersson Förvaltningschef